

MELANCOLIA

DE ACELAȘI AUTOR

Faruri, vitrine, fotografii, poeme, Cartea Românească, 1980; *Poeme de amor*, Cartea Românească, 1983; *Totul*, poeme, Cartea Românească, 1985; *Visul* (în edițiile următoare *Nostalгіa*), povestiri, Cartea Românească, 1989, Humanitas, 1993; *Levantul*, poem epic, Cartea Românească, 1990, Humanitas, 1998; *Visul chimeric*, studiu critic, Litera, 1991, Humanitas, 2011; *Travesti*, roman, Humanitas, 1994 (a devenit roman grafic în limba franceză); *Dragostea*, poeme, Humanitas, 1994; *Orbitor: Aripa stângă*, roman, Humanitas, 1996; *Dublu CD*, poeme, Humanitas, 1998; *Postmodernismul românesc*, studiu critic, Humanitas, 1999; *Jurnal I*, Humanitas, 2001; *Orbitor: Corpul*, roman, Humanitas, 2002; *Enciclopedia zmeilor*, carte pentru copii, Humanitas, 2002; *Pururi tânăr, înfășurat în pixeli*, publicistică, Humanitas, 2003; *Parfumul aspru al ficțiunii*, audiobook, Humanitas, 2003; *Plurivers*, vol. I și II, poeme, Humanitas, 2003; *Cincizeci de sonete*, poeme, Brumar, 2003; *De ce iubim femeile*, povestiri și audiobook, Humanitas, 2004; *Baroane!*, publicistică, Humanitas, 2005; *Jurnal II*, Humanitas, 2005; *Poeme în garanție*, audiobook, Casa Radio, 2005; *Orbitor: Aripa dreaptă*, roman, Humanitas, 2007; *Dublu album*, poeme, Humanitas, 2009; *O seară la Operă*, poeme, Știința, Chișinău, 2009; *Nimic*, poeme, Humanitas, 2010; *Frumoasele străine*, povestiri, Humanitas, 2010; *Zen: Jurnal 2004–2010*, Humanitas, 2011; *Ochiul căprui al dragostei noastre*, publicistică și proză, Humanitas, 2012; *Fata de la marginea vieții*, povestiri alese, Humanitas, 2014; *Poezia*, Humanitas, 2015; *Solenoid*, Humanitas, 2016; *Peisaj după isterie*, publicistică, Humanitas, 2017; *Știutorii. Trei povestiri din Orbitor*, Humanitas, 2017; *Un om care scrie. Jurnal 2011–2017*, Humanitas, 2018.

Cărțile lui Mircea Cărtărescu au primit cele mai importante premii literare românești, ca și importante premii internaționale: Premiul literar Giuseppe Acerbi, Italia (2005); Premiul internațional pentru literatură de la Vilenica, Slovenia (2011); Premiul internațional pentru literatură al orașului Berlin (2012); Premiul internațional pentru poezie Novi Sad, Serbia (2013); Premiul internațional Spycher-Leuk, Elveția (2013); Premiul *La tormenta en un vaso*, Spania (2014); Premiul Euskadi de Plata, San Sebastián (2014); Premiul orașului Leipzig pentru înțelegere europeană (2015); Premiul de stat al Austriei pentru literatură europeană (2015); Premiul „Gregor von Rezzori”, Florența (2016); Premiul Leteo, Spania (2017); Premiul „Thomas Mann” pentru literatură, Lübeck (2018); Premio Formentor de las Letras, Palma de Mallorca (2018).

Mircea Cărtărescu

MELANCOLIA

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Lidia Bodea
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marieva Ionescu
DTP: Florina Vasiliu

Tipărit la Radin Print,
prin reprezentantul său exclusiv pentru România,
4 Colours, www.4colours.ro

© HUMANITAS, 2019

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Cărtărescu, Mircea
Melancolia / Mircea Cărtărescu. – București: Humanitas, 2019
ISBN 978-973-50-6428-0
821.135.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro
Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021/311 23 30

PUNȚILE

Mama plecase într-o dimineață la cumpărături și nu se mai întorsese niciodată. Trecuseră de-atunci săptămâni sau luni, sau ani, trecuseră în orice caz multe, multe zile, cu neputință de numărat, toate la fel, căci totul, din clipa părăsirii, rămăsese mut și încremenit, iar copilul pierduse de mult simțul timpului. O vreme, păstrase speranța că mama va reveni, că va auzi deodată iarăși cheia în ușă, ca atunci, în vremurile acelea când lăsa totul ca să fugă în hol și să-ntâmpine femeia foarte înaltă care intra pe ușă încărcată de sacoșe. „Ce mi-ai adus?“, o-ntreba și, fără să aștepte răspunsul, începea să-i scotocească-n geantă ca să găsească, întotdeauna, bomboane în staniol roșu sau verde, biscuiți sau câte-o mică ciocolată cu un desen floral pe ambalaj. Când i se părea că aude clinchetul cheii lăsa totul și fugea în holul de la intrare, își lipea urechea de ușa vopsită-n ulei, dar dincolo de ea nu se auzea decât un vuiet stins, curentul negru de aer care trecea prin scara blocului. Se-ntorcea în bucătărie dezamăgit și se ghemuia pe podea, sub marele radio din

colț, ca să plângă încetișor. Își revenea însă repede, căci se obișnuise până la urmă cu noua lui viață, care nu era lipsită de un farmec trist și ciudat.

De un timp nesfârșit trăia singur în apartamentul gol, încremenit în enigma sa, în liniile sale care nu se schimbau decât prin iluzia perspectivelor, când copilul trecea dintr-o cameră într-alta prin ușile mereu larg deschise. Apartamentul era modest, de oameni simpli și nu prea înstăriți. Pereții erau zugrăviți cu modele naive, repetate la nesfârșit, altfel în fiecare cameră, ca pe spatele jocului cu basme din bucățele cu care se juca de mai multe ori pe zi, asamblând din piesele de carton peisajele feerice din *Crăiasa zăpezilor* și din *Povestea socului*. Fiecare mobilă fusese cumpărată cu multe sacrificii și separat de restul mobilierului, dar, ciudat, după o vreme ele-și pierdeau orice trufie de obiecte solitare și se contopeau cu celelalte, mesele și sofalele și servantele și studiourile și toaleta cu oglindă și scaunele, așezându-se exact acolo unde le era locul și unde trebuiseră să fie, încremenind acolo o dată pentru totdeauna. De la un moment încolo nu mai apăruse nici o mobilă, totul rămăsese mereu la fel, prins ca într-un cristal de timp, iar băiatul lega uneori dispariția mamei tocmai de desăvârșirea la care ajunsese casa. Nu mai era nimic de adus înăuntru, nici măcar bomboanele în stanioluri colorate, nici măcar dinții de metal ai cheii de la intrare.

Casa era completă și liniștea era totală. Întreaga zi, de când se trezea și până mergea la culcare, copilul n-avea altceva de făcut decât să treacă dintr-o cameră-ntr-alta, să privească atent fiecare lucrușor, fiecare amănunt pe care altădată le ignorase cu desăvârșire, dar care acum se revelau a fi miile de fețe ale monotoniei. În bucătărie lipăia cu tălpile goale pe mozaicul de pe jos, în care văzuse mereu chipuri și construcții ciudate, privea țevile chituite roșu de sub chiuvetă, atingea câlții ce se iveau din chit aspri și mânjiți, privea dozele electrice din pereți peste care trecuse neglijent bidineaua zugravului și aerisirile îmbâcsite de pânză de păianjen înnegrită. Mai ales bufetul verde, străvechi, cu geamuri ciobite și câteva vase de porțelan înșirate deasupra, cele la care nu puteai ajunge niciodată, nici dacă puneai scaunul, îl atrăgea cu putere, pentru că nu doar că arăta așa de bătrân și de ciudat, dar și mirosea a vechi, a praf, a otravă de muște și-a vopsea, încât te făcea să vrei să tragi sertarele lui înțepenite ca să recuperezi vreun dop de plută cu ceva nedeslușit scris pe el sau o pilă inutilizabilă de atâta jeg depus pe limba sa de rugină, sau o bucată de ebonită spartă: mânerul vreunei șurubelnițe al cărei fier îl găseai în alt sertar... Acolo era și ușa cu geam care dădea spre balcon, dar în timpul zilei ușa era încuiată. Vedeai prin ea vârfurile plopilor, pline de puf, și dincolo de ele o uriașă clădire de cărămidă, cu nenumărate ferestre zăbrelite, fabrica de cauciuc Quadrat.

Pe frontonul său care sfâșia norii se afla o mare fereastră rotundă. Înainte ca mama să dispară, copilul mai vedea din când în când câte-o siluetă de om profilată pe marele cerc întunecat, abia ajungând pe la jumătatea lui cu capul: un muncitor care ieșise să fumeze la acea incomensurabilă înălțime. Uneori, copilul îi făcea semn cu mâna din balcon, iar muncitorul îi răspundea cu mult mai ample mișcări ale mâinii. Dar apoi nu mai văzuse acolo pe nimeni. Bucătăria era luminoasă, aproape transparentă dimineața, devenea fără viață, ca desenată, spre prânz, iar serile lumina din ea se făcea sângerie și-ntunecată, vopsind în dungii late de ambră pereții. Uneori copilul stătea ore-n șir ca să vadă influența acestor schimbări de lumină asupra desenului mușamalei de pe masă: scatii, canari, păsări albastre fără nume cunoscut alternând cu omizi și rădaște. Ajunsese să prindă clipa exactă când desenul căpăta trei dimensiuni și se ridica atât de frumos deasupra mesei încât ți se părea că insectele și păsările sunt vii. Seara târziu, când soarele cobora dincolo de fabrică, din mușama nu mai rămâneau decât luciul stins în penumbra odăii și mirosul chimic deodată înflorit ca o magnolie în toată bucătăria.

Holul de la intrare era mizer, lung și întunecat. Pe perețe se afla un tablou cu ceva îndistinct dincolo de sticla pătată de muște. Mai erau fire înnegrite prinse din loc în loc cu un fel de pioneze, de fapt cuie cu o coroniță de carton, și un tablou de siguranțe la care copilul nu

trebuia să umble niciodată, dar acum umbla totuși, pentru că nu mai era nimeni care să-l certe. Acum își ocupa timpul în unele zile deșurubând marile bușoane de porțelan din locașurile lor ghintuite, privindu-le suprafețele aspre și pe cele emailate, plăcuțele și firele de aramă ce le uneau polii îndepărtați. Ce huruit ciudat producea deșurubarea lor din tablou! Le așeza pe jos și le ciocnea unele de altele, bucurându-se de zgomotul de bile de marmură pe care-l produceau. Pe hol era și debaraua, plină de saci și de haine vechi, în care copilul stătea adeseori în beznă absolută. Căci dacă-nchideai cele două uși înguste, vopsite-n același ulei alb, rămâneai fără nici cea mai mică rază de lumină. Acolo puteai sta, în miros de plăpumi vechi și de ghetе scâlciate, până ți se făcea frică, sau și mai bine puteai lua două pietre rotunde ca să le izbești și să te bucuri de flacăra palidă ce ieșea din ele și-n care se vedeau o clipă pereții brobonați ai debaralei. Dar cea mai mare parte din zi copilul o petrecea în sufragerie.

Era cea mai mare cameră din apartament. Era mereu la fel, mereu la fel. Și dacă băiatul făcea dezordine, își lăsa jocul din bucățele pe masă sau deranja covoarele, a doua zi era totul ca înainte. De-a lungul pereților sufrageriei erau mobile, pe picioare subțiri, mobile ieftine, lăcuite de mântuială: dulapuri, o servanță pe care stătea marele radio, o sofa acoperită cu o cuvertură cu ciucuri, o bibliotecă în care se aflau câteva cărți și mai multe

bibelouri urâte, dar care copilului îi plăceau. Erau goale în interior, dacă le ridicai, vedeai gaura de sub ele, în care puteai băga degetul. Le puteai pipăi pe dinăuntru, până unde ajungeai: erau la fel ca pe dinafară, doar că invers. Iar interiorul lor era mai aspru, fără glanțul de deasupra. Băiatul citise și din cărți, dar erau cărți care nu-l interesau și, cele mai multe, nici nu se puteau citi: erau pline de scheme, tabele de cifre, nu erau povești sau cărți de aventuri. Erau cărți pentru oameni mari. De-acum avea la dispoziție eternitatea, dar orice-ar fi-nsemnat asta, știa că niciodată n-ar fi citit cele mai multe dintre cărțile din bibliotecă. Una avea la mijloc un mănunchi de foi groase și lucioase cu poze. Erau oameni făcând lucruri nedesluite. Alta avea coperta neagră și scria pe ea cu verde *Nebunul din Brent*. O a treia nu avea poze, ci doar desene cu tuș negru. Se numea *Seri albastre*. Cea mai groasă purta titlul, scris orizontal pe cotor, *Impudica moarte*. Niciodată conținutul lor nu se schimba. Puteai deschide o carte de o sută de ori la prima pagină: cuvintele erau aceleași, mereu aceleași, mereu aceleași cuvinte. Și asta se-ntâmpla la fiecare pagină. Cărțile se aflau în spatele unor geamuri care glisau. În fața geamurilor era un prag ridicat la jumătate de metru de parchet pe care băiatul se urca și stătea ore-n șir, căci biblioteca nu era pentru el atât un loc cu bibelouri și cărți, cât o mobilă pe care te puteai cățăra. Stătea după-amieze-ntregi pe bibliotecă, întors cu fața spre sufragerie și ținându-și brațele

orizontal pe marginea de sus a mobilei. Avea astfel în față fereastra ce dădea tot spre fabrica de cauciuc, dar prin care se vedea vag din cauza perdelei prăfuite, aproape-nnegrite, ce cobora din galeria de lemn gălbui. De sus, de pe pragul bibliotecii, copilul avea priveliștea întregii sufragerii cufundate-n încremenire. Fiecare formă era tăioasă și perfectă, fiecare colț de mobilă sticlea-n singurătate fără de margini. Aerul era rece și tăcut. Lumina se veștejea imperceptibil către seară.

Când afară se lăsa amurgul, în sufragerie aerul se făcea cafeniu, delicat, iar tăcerea îl apăsa pe copil din toate puterile ei. Sătul să contemple marele macrameu de sub sticla de deasupra mesei din mijloc, înconjurată de scaunele ei, se ducea-n colț și dădea drumul la radio. Asculta până se-nnopta melodii vechi și nostalgice, cântate de orchestre mari de jazz, de voci visătoare de femei, melodii care dădeau una-ntr-alta, fără întrerupere, și pe care ajunsese să le știe pe de rost, căci erau mereu aceleași, cincisprezece sau douăzeci de melodii repetate-n aceeași ordine. Cuvintele nu se puteau înțelege, erau într-o limbă străină, dar copilul oricum le știa, cuvânt cu cuvânt: „hari nabil at roe vazalaa, nabil roe azul...” sau „govagna mag, zu de ne maghi...” Acolo stătea, cu orele, ghemuit pe podea și ascultând, și murmurând odată cu vocea din radio, până când se lăsa noaptea și din ochiul magic al radioului, și din becul invizibil care lumina scala cu lungimi de undă și nume de orașe

necunoscute se revărsa peste buclele copilului, peste fețișoara sa cu buzele murmurând, o lumină parcă din altă lume. Acea lumină era, pentru el, de nedespărțit de muzică, iar radioul vechi, foarte voluminos, cu clape de fildeș și ochi magic verde intens era cu atât mai prețios cu cât producea singura perturbare în apartamentul ermetic și vid în care trebuia să trăiască băiatul. Ghemuit în fața lui, pe podea, răsfrânt în lemnul lăcuit al ușilor de la servanță, băiatul părea că se-nchină unui idol, hipnotic și crud, al melancoliei.

Ieșeau primele stele când se ducea la culcare. Nu mai folosea, ca altădată, patul din camera lui ce dădea spre stradă. De când mama nu se mai întorsese, dormea în patul ei, în camera mică dinspre spatele blocului. Îi plăceau mai mult perna ei foarte mare, brodată, ca și plapuma de satin galben în cearșaf apretat care lăsa să se vadă un romb mare din sclipirea minunată a satinelui. Acolo, cu plapuma trasă peste cap, se legăna o vreme, simțindu-și corpul vibrând de oboseală. Înainte de-a ațipi simțea mereu tot apartamentul legănându-se încetișor, ca o navă pe o mare previzibilă și calmă.

Diminețile, soarele orbitor intra în toate camerele prin ferestrele largi, făcând să scânteieze fiecare suprafață, să se vadă firele de praf, fiecare-n parte, de pe măsuțe și noptiere, să danseze praful și-n aer, în mișcarea lui spirală ca a fumului de țigară. Aerul trecea atunci fără rest în strălucire matinală. Era atâta lumină, încât

PUNȚILE

5

VULPILE

65

PIEILE

121